

▲ Voskovka juchtová (*Cuphophyllus russocoriaceus*), PP Čertkus, 16. 10. 2020. Foto Libor Hejl.
 ▶ Voskovka žlutonohá (*Cuphophyllus flavipes*), PR Prameniště Teplé, 17. 10. 2020. Foto Martin Kříž.

Nálezy vzácných druhů voskovek ve Slavkovském lese

Libor Hejl, Nezvěstice a Martin Kříž, Ústí nad Labem

Voskovky jsou většinou zářivě zbarvené (nejčastěji žluté, oranžové nebo červené) houby působící voskovitým dojmem, s řídkými tlustými lupeny. Rostou převážně v podzimních měsících na travnatých stanovištích, na nehnosených loukách, pastvinách, rašeliníštích a v parcích. V Evropě se jich vyskytuje asi 60 druhů, dříve řazených do velkého rodu *Hygrocybe* (Boertmann 2000), ze kterého však byly nově odděleny rody *Neohygrocybe*, *Gliophorus*, *Gloioxanthomyces*, *Chromosera*, *Porpolomopsis* a *Cuphophyllus* (viz např. Kibby 2020). A právě poslední zmíněný rod se naopak vyznačuje plodnicemi většinou nenápadně zbarvenými. Z něj bychom v tomto článku rádi představili tři druhy, které jsme v roce 2020 našli při mykologických průzkumech chráněných území ve Slavkovském lese a Českém středohoří – pro obě CHKO se zřejmě jedná o prvonálezy.

Na louce v přírodní památce Čertkus ve Slavkovském lese se nám podařilo najít vzácnou voskovku juchtovou (*Cuphophyllus russocoriaceus*). Jedná se o poměrně drobnou houbu, která má klobouk do 30 mm široký, v mládí je polokulovitý, v dospělosti až téměř plochý s vmáčknutým středem. Zbarvení klobouku je bělavé, světle krémové až nažloutle béžové, lupeny jsou bílé, řídké,

nápadně sbíhavé na bělavý třěh. Velmi podobným, na první pohled stěží rozlišitelným druhem je o hodně běžnější voskovka panenská (*Cuphophyllus virgineus*). A tady nám pomůže při rozlišení těchto dvou velmi podobných druhů hlavně vůně plodnic. Zatímco vůně u voskovky panenské je nenápadná, voskovka juchtová naopak zaujme zřetelnou, těžko popsatelnou vůní, kterou téměř každý nálezce popisuje jinak. V literatuře se píše o juchtové vůni (po kůži vyčinené olejem z březového dehtu), někomu připomíná cedrovou či pryskyřičnou vůni nebo čajovníkový olej. Někdy, zvláště za chladného počasí, však může být tato vůně dosti nevýrazná. Nicméně v tomto případě může být zjistitelná později (uschováme-li plodnice do krabičky), a dokonce vydrží i po usušení plodnic – exslikáty obou druhů tudíž můžeme rozlišit i po dlouhé době na základě herbářových položek. V přírodní památce Čertkus jsme 16. října 2020 našli několik v menší skupině rostoucích plodnic na loučce ve vysoké, ten rok nekosené trávě. Kdo by si myslel, že byly ihned viditelné, je na omylu. Bylo potřeba si kleknout na kolena a opatrně rozhrnovat trávu kolem sebe. Voskovka juchtová je v Červeném seznamu hub (makromycetů) České republiky uvedena v kategorii CR – kriticky ohrožený druh (Deckerová 2006).

- ▲ Voskovka žlutonohá (*Cuphophyllus flavipes*), zámecký park Kozel, 8. 10. 2014. Foto Libor Hejl.
 ▶ Voskovka Colemannova (*Cuphophyllus colemannianus*), PP Babinské louky, 4. 11. 2020. Foto Martin Kříž.

Druhou vzácnou voskovkou je voskovka žlutonohá (*Cuphophyllus flavipes*). Byla nalezena na sekané louce v přírodní rezervaci Prameniště Teplé v CHKO Slavkovský les, kde rostla ve společnosti dalších voskovek, konkrétně voskovky citronové (*Hygrocybe chlorophana*) a voskovky šarlatové (*Hygrocybe coccinea*). Voskovka žlutonohá má klobouk široký 15–50 mm, v mládí je mírně kuželovitý nebo vyklenutý, brzy plochý až prohloubený, na okraji je prosvítavě čárkovaný. Zbarvení klobouku je šedé až hnědošedé, někdy i s fialovým nádechem. Lupeny výrazně sbíhají na třěh, jsou šedé, někdy také s fialovým nádechem. Třeň je světle šedý, bíle vláknitý, na bázi obvykle nažloutlý a zúžený. Vůně a chuť jsou nevýrazné. V Prameništi Teplé jsme 17. října 2020 našli jedinou, ještě k tomu netypicky zbarvenou plodnici, která vyrůstala v trávě a mechu. Na místě jsme ji předběžně určili jako velmi vzácnou voskovku Colemanovu, ale po prozkoumání mikroznaků jsme ji přeúčili na voskovku žlutonohou. V Červeném seznamu není uvedena, protože v době vydání tohoto seznamu z našeho území nebyla známa (její nálezy se začaly množit až později). Pro srovnání zařazujeme fotografii typičtějších plodnic voskovky žlutonohé, nalezených v zámeckém parku Kozel u Štáhlav na Plzeňsku.

Skutečnou voskovku Colemanovu (*Cuphophyllus colemannianus*) však nalezl druhý z autorů tohoto článku v Českém středohoří, a to na věhlasné botanické lokalitě, v přírodní památce Babinské louky u vesnice Čeřeníšť v okrese Ústí nad Labem, kde rostla společně s voskovkou juchtovou. Stejně jako ona je

uvedena v Červeném seznamu mezi kriticky ohroženými druhy. Voskovka Colemanova má klobouk do 50 mm široký, zprvu polokulovitý nebo zvoncovitý, v dospělosti plochý a na středu často s hrbolem. Zbarvení klobouku je hnědé s červenavým nebo oranžovým nádechem, k okrajům bledší, až krémové. Lupeny výrazně sbíhají na třěh, jsou zbarvené podobně jako klobouk, ale světleji (tj. nikoli šedé). Třeň je bílý, vláknitý, bez barevně odlišené báze. Vůně a chuť jsou nevýrazné. Oba druhy byly nalezeny 4. listopadu 2020 v počtu několika plodnic na vlhké pcháčové louce na svrchnokřídových horninách, krytých hlinitokamenitými čtvrtohorními sedimenty. Staly se tak jedněmi z nejcennějších druhů zdejší mykobioty, která byla dosud prakticky neznámá – na rozdíl od stavu poznání místní květeny.

Tyto luční druhy hub se vyskytují často v mykologicky málo prozkoumaných biotopech (navíc voskovka juchtová může být i přehlížena, z důvodu podobnosti s běžnou voskovkou panenskou), je tedy zapotřebí po nich cíleně pátrat. Kdybyste některou z těchto voskovek našli, obraťte se prosím přímo na nás (email: pirhula.pirhula@seznam.cz), popř. na Správu CHKO Slavkovský les nebo na některou z poboček České mykologické společnosti. ■

Použitá literatura:

- Boertmann D. (2000): The genus *Hygrocybe*. – In: *Fungi of Northern Europe*, vol. 1., 3rd ed., Copenhagen, 184 pp.
 Deckerová H. (2006): *Hygrocybe*. – In: Holec J., Beran M. [eds.], *Červený seznam hub (makromycetů) České republiky*. Příroda, Praha 24: 129–135.
 Kibby J. (2020): *Mushrooms and toadstools of Britain & Europe*. Vol. 2. – Great Britain, 196 p.